

Činnost oborových skupin

Činnost oborových skupin

Národní ústav odborného vzdělávání

2010

ČINNOST OBOROVÝCH SKUPIN

ČINNOST OBOROVÝCH SKUPIN.....	4
1. ZAPOJENÍ SOCIÁLNÍCH PARTNERŮ DO OVLIVŇOVÁNÍ CÍLŮ A OBSAHU ODBORNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICĚ.....	4
1.1 Organizace dialogu se sociálními partnery.....	4
1.2 Legislativní zakotvení zapojování sociálních partnerů do odborného vzdělávání	5
1.3 Zapojování sociálních partnerů do odborného vzdělávání – prvek Strategie celoživotního učení ČR	6
2. PROJEKT OBOROVÝCH SKUPIN A DOSAVADNÍ VÝVOJ JEHO STRUKTURY	7
2.1 Současná struktura oborových skupin.....	8
2.2 Návrh změny a doplnění struktury oborových skupin.....	10
3. PŘEHLED AKTIVIT PODPOROVANÝCH PROJEKTEM OBOROVÝCH SKUPIN	11
3.1 Vytváření podmínek pro implementaci EQF (evropského rámce kvalifikací)	12
3.2 Vytváření podmínek pro implementaci ECVET.....	20
3.3 Vytváření podmínek pro implementaci EQAVET	24
3.4 Podpora vzdělávání k udržitelnému rozvoji	30
3.5 Podpora tvorby školních vzdělávacích programů.....	34
3.6 Publikace zajištěné projektem oborových skupin.....	36
4 DALŠÍ ROZVOJ PROJEKTU OBOROVÝCH SKUPIN.....	37
4.1 Příprava nové koncepce odborného vzdělávání.....	37
4.2 Návrh vytvoření nových odborných skupin	37
4.3 Návrh úpravy a doplnění cílového zaměření činnosti oborových skupin	38
4.4 Návrh zachování stávajícího stavu v případě pracovních skupin.....	39

[PŘÍLOHA](#)

Činnost oborových skupin

Oborové skupiny při Národním ústavu odborného vzdělávání byly vytvořeny na základě rozhodnutí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy v roce 1998. Jejich hlavním úkolem bylo podporovat tvorbu vzdělávacích programů, jejichž cíle a obsah jsou v souladu s požadavky trhu práce. Oborové skupiny však postupně řešily a řeší i další významné úkoly související s monitorováním a hodnocením kvality odborného vzdělávání v České republice, průběhem kurikulární reformy odborného vzdělávání a s přiřazováním úrovní kvalifikací k úrovním Evropského rámce kvalifikací.

První informační text o činnosti oborových skupin byl vytvořen již po prvním roce jejich existence. Současná verze nahrazuje text vytvořený v roce 2008.

Úvodní část informačního textu obsahuje rámcový přehled možností a mechanismů zapojování sociálních partnerů do odborného vzdělávání. Druhá kapitola stručně charakterizuje dosavadní vývoj projektu oborových skupin a končí popisem aktuální struktury. Třetí kapitola popisuje vybrané aktivity podporované projektem oborových skupin, které napomáhají zavádění evropských iniciativ zaměřených na větší transparentnost kvalifikací a usnadnění mobility pracovní síly. Závěr textu je orientován na budoucnost projektu.

Informační text obsahuje samostatnou přílohu, kde se nachází průběžně aktualizovaný seznam zhruba čtyř stovek pracovníků zapojených do projektu oborových skupin.

1. Zapojení sociálních partnerů do ovlivňování cílů a obsahu odborného vzdělávání v České republice

Na celostátní úrovni se postupným rozšiřováním možností zapojení sociálních partnerů podařilo dosáhnout stavu, v němž začíná působit jako motivační faktor **možnost reálně ovlivňovat cíle a obsah** vzdělávacích programů počátečního i dalšího odborného vzdělávání.

Na regionální či místní úrovni jsou relativně dobré výsledky **vzájemné spolupráce místních zaměstnavatelů a škol**. Zaměstnavatele motivuje ke spolupráci potřeba získat co nejvíce uplatnitelné absolventy, školy potřebují obstát v konkurenčním prostředí (demografický vývoj), a tak potřebují produkovat zaměstnatelné absolventy.

1.1 Organizace dialogu se sociálními partnery

Na národní (celostátní) úrovni se sociální partneři účastní zejména formulování a připomínkování návrhů právních norem, vládních dokumentů a koncepcí rozvoje a financování v oblasti vzdělávání prostřednictvím **Rady hospodářské a sociální dohody**. Problematikou vzdělávání se v radě zabývá „pracovní tým pro vzdělávání a lidské zdroje“.

Na regionální úrovni se sociální partneři angažují v krajských radách hospodářské a sociální dohody a v radách pro rozvoj lidských zdrojů. V praxi se podílejí zejména na posuzování návrhů optimalizace sítě škol a změn oborové skladby v rámci nabídky odborného vzdělávání a přípravy. V jednotlivých regionech je situace odlišná.

Na sektorové úrovni se spolupráce sociálních partnerů zaměřuje zejména na oblast kvality poskytovaného odborného vzdělávání, tj. na úroveň absolventů oborů vzdělání, kteří nacházejí uplatnění v příslušném odvětví výrobní a společenské praxe. Jejich zástupci se zejména podílejí na tvorbě koncepčních materiálů k přípravě odborníků na kvalifikovaný výkon příslušných činností.

Na úrovni podniků se vyskytují případy dobré spolupráce se školami zejména tam, kde podnik přímo „odebírá“ absolventy a má zájem na tom, aby získali kvalitní praktickou přípravu. Předností je, že podniková sféra disponuje nejmodernějšími technologiemi, zatímco některé školy mohou mít s materiální stránkou kvalitní výuky novinek problémy. Příprava žáků na pracovišti je i v mnohých dalších ohledech nenahraditelná.

Význam zapojení sociálních partnerů do ovlivňování cílů a obsahu odborného vzdělávání podtrhuje i to, že sociální partnerství je zmíněno jako jeden z hlavních strategických směrů v materiálu Strategie celoživotního učení ČR.¹

1.2 Legislativní zakotvení zapojování sociálních partnerů do odborného vzdělávání

Školský zákon účinný od ledna 2005 posílil úlohu zaměstnavatelů při koncipování obsahu a cílů odborného vzdělávání a evaluaci jeho výsledků. Zákon tak stanovuje povinnou účast organizací zaměstnavatelů na projednávání dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR a na projednávání rámcových vzdělávacích programů pro odborné vzdělávání.

Odborník z praxe se podle zákona stává členem **zkušební komise** u závěrečných zkoušek v oborech vzdělání, v nichž se dosahuje středního vzdělání s výučním listem (ISCED 3C). Zásadní význam má to, že ze zákona vyplývá změna rozdělení kompetencí a odpovědností za obsah vzdělávání mezi centrem a jednotlivými školami. Změna souvisí dvoustupňovou tvorbou kurikula počátečního odborného vzdělávání:

K posílení role sociálních partnerů dochází tím, že mohou ovlivňovat cíle a obsah vzdělávání nejen na národní úrovni – prostřednictvím rámcových vzdělávacích programů (i díky tomu, že vydávání rámcových vzdělávacích programů MŠMT je možné pouze po projednání se stanovenými orgány a institucemi, mezi kterými jsou uvedeny i příslušné organizace zaměstnavatelů s celostátní

¹ Strategie celoživotního učení ČR. Praha, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy 2007.

působností), ale též na úrovni regionální či místní (díky potřebné spolupráci na přípravě i realizaci školních vzdělávacích programů).

Také **zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání** účinný od srpna 2007 významně přispěl procesu zapojování sociálních partnerů do širšího kontextu vývoje vzdělávacích programů.

Zákon a příslušné podzákoné normy explicitně stanovují zastoupení všech relevantních partnerů v Národní radě pro kvalifikace, která je poradním orgánem MŠMT pro oblast kvalifikací.

Podstatným rysem výkladu a praktického uplatňování nové legislativy je požadavek, aby jako dílčí kvalifikace ve smyslu zákona byla popisována pouze taková jednotka, která při osvojení potřebných způsobilostí zajistí majiteli osvědčení přímé uplatnění na trhu práce. Od tohoto principu se odvozuje nezastupitelnost zaměstnavatelů při koncipování požadavků na kvalifikace v daném odvětví. Dále zákon vymezuje jasné role sociálním partnerům v procesu tvorby i schvalování příslušných kvalifikačních a hodnoticích standardů.

V České republice je legislativně zakotveno vytváření tří typů standardů, což je plně v souladu s evropským konceptem celoživotního učení:

Profesní standardy (Occupational standards)	Vzdělávací standardy (Education/training standards)	Hodnoticí standardy (Assessment standards)
V podobě tzv. kvalifikačních standardů podle zákona č. 179/2006 Sb	V podobě tzv. rámcových vzdělávacích programů jako kurikulárních standardů podle zákona č. 561/2004 Sb.	V podobě tzv. hodnoticích standardů podle zákona č.179/2006 Sb. i č. 561/2004 Sb.

Vytváření a využívání Národní soustavy kvalifikací by mělo významně podpořit dosahování souladu vzdělávací nabídky a potřeb trhu práce. Měla by sloužit jako trvalý zdroj informací, který běžně využívají uživatelé na různých úrovních.

1.3 Zapojování sociálních partnerů do odborného vzdělávání – prvek Strategie celoživotního učení ČR

„Strategie celoživotního učení ČR“ představuje ucelený koncept celoživotního učení a je základním dokumentem pro ostatní průřezové a dílčí koncepce a politiky v této oblasti. Strategie vychází z analýzy základních strategických dokumentů ČR i EU, které se z různých úhlů pohledu dotýkají nebo přímo zabývají otázkami celoživotního učení.

Dokument chápe spolupráci se sociálními partnery jako prostředek podpory souladu nabídky vzdělávacích příležitostí s potřebami ekonomického a sociálního rozvoje. Doslova v této souvislosti uvádí:

Pro sladování vzdělávání a potřeb trhu práce je dále významná podpora různých **mechanismů a forem spolupráce sféry vzdělávání a sociálních partnerů** na všech úrovních. Na úrovni národní by měly být především koordinovány politiky v oblasti vzdělávání, zaměstnanosti, kvalifikace a podpory podnikání. Na regionální úrovni jsou důležitým orgánem postupně se konstituující **Rady pro rozvoj lidských zdrojů**, které by měly být nástrojem koordinace a vytváření konsenzu o prioritách konkrétní politiky mezi mnoha nezávislými subjekty působícími v daném regionu (organizace zaměstnavatelů a zaměstnanců, podniky, vzdělávací instituce, občanská a zájmová sdružení apod.). Přímou podporu vyžadují pak zejména různé formy **partnerství škol a podniků** (praxe žáků a učitelů, výuka expertů z praxe ve školách, zadávání a vedení diplomových a jiných odborných prací) a cílevědomé odstraňování bariér, které těmto partnerstvím brání (např. právní postavení studenta na praxi, obava podniků ze zcizení know-how apod.).

2. Projekt oborových skupin a dosavadní vývoj jeho struktury

Z rozhodnutí ministerstva školství je ústav pověřen zahájit činnost tzv. oborových skupin, tj. skupin externích odborníků příbuzných povolání a jejich pedagogických protějšků. Smyslem vytvoření oborových skupin bylo především zkvalitnit tvorbu programů odborného vzdělávání a zefektivnit jejich přizpůsobování měnícím se kvalifikačním požadavkům profesí.

Prvním úkolem projektu oborových skupin bylo vytvoření profesních profilů, které vymezují soubor základních odborných požadavků na profesní kompetence, které jsou nezbytné pro výkon jednoho nebo několika povolání, resp. činností, které jsou základem pro výkon uvedených povolání. Práce na tvorbě profesních profilů probíhala v letech 1997 až 2002. Informační základnou pro tvorbu profesních profilů se stal Integrovaný systém typových pozic (ISTP), který garantuje Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Dalším rozsáhlým úkolem v rámci tohoto projektu byla podpora kurikulární reformy – tvorba rámcových vzdělávacích programů (RVP). Vznik RVP znamenal významnou změnu v kurikulární politice, neboť RVP umožňují přechod na dvoustupňovou tvorbu vzdělávacích programů a posilují tak autonomii a odpovědnost škol za zpracování a kvalitu školních vzdělávacích programů. Tvorba RVP probíhala až do roku 2010, byla rozložena do čtyř etap, ve kterých bylo postupně připraveno celkem **276 RVP pro všechny obory vzdělání, ve kterých se připravují žáci v odborném vzdělávání na středních školách**. Tato rozsáhlá činnost v sobě zahrnovala jak přípravu, tak diskuse nad tématy a návrhy, stejně jako vypořádání připomínek z odborné i laické veřejnosti.

Od roku 2005 se do činnosti oborových skupin postupně promítala i implementace evropských nástrojů. Členové se vyjadřovali k návrhu a rozvoji Evropského rámce kvalifikací, možností jeho použití v podmínkách České republiky, k přípravě evropského systému kreditů a jeho aplikace v českém středním odborném školství, ke standardizaci sledování a hodnocení kvality odborného vzdělávání v rámci Evropské unie.

V roce 2010 se činnost oborových skupin rozšířila novým směrem. Pro jejich koordinátory byla v NÚOV uspořádána vzdělávací akce zaměřená na podporu spolupráce členů oborových skupin při plnění úkolu *Podpora vzdělávání a profesního uplatnění žáků se speciálními vzdělávacími potřebami; péče o nadané žáky*. Cílem tohoto úkolu je podpořit činnost odborných škol a zaměstnavatelů v oblasti péče o znevýhodněné žáky a absolventy, případně o nadané žáky a motivovat i ostatní školy a zaměstnavatele v tomto směru.

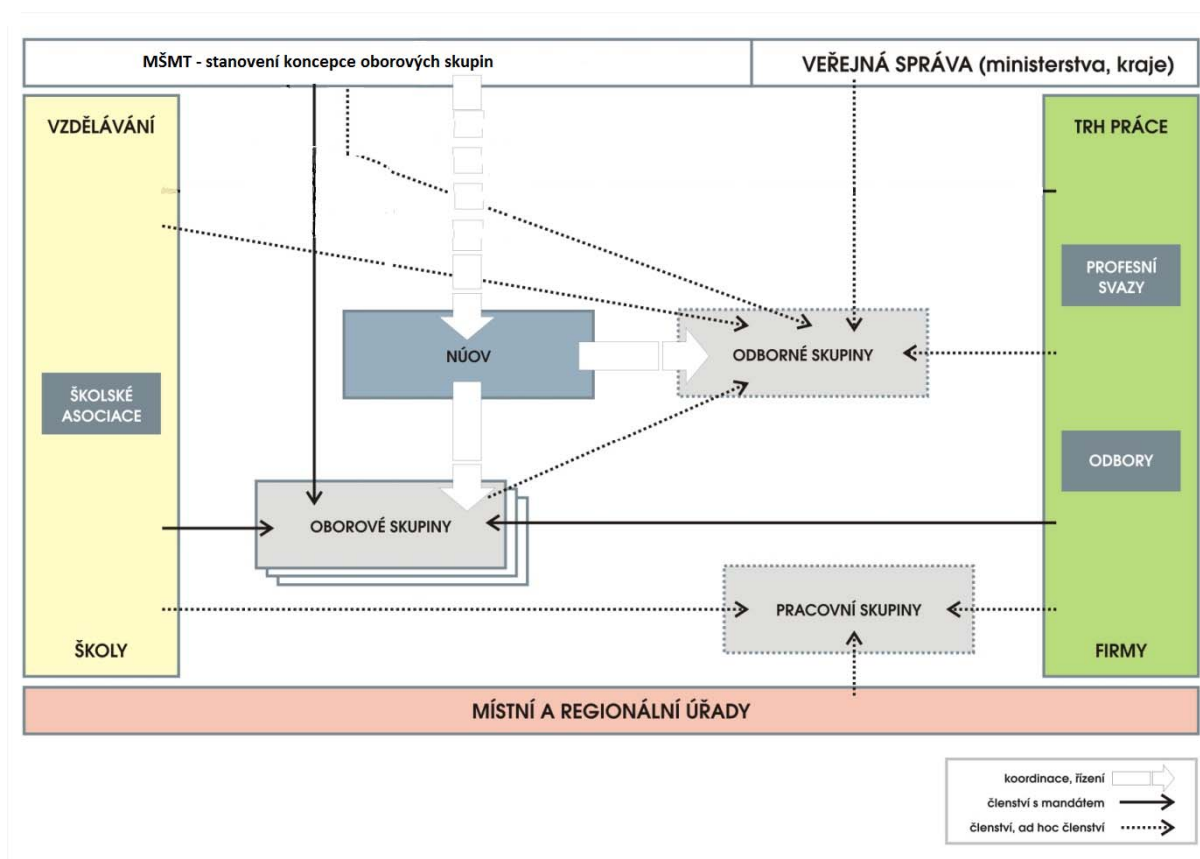
2.1 Současná struktura oborových skupin

Ze zorného úhlu odborného vzdělávání a s přihlédnutím k pozornosti, kterou segmentu odborného vzdělávání – jako prioritní oblasti – věnuje Evropská unie, jsou oborové skupiny významným prvkem přispívajícím v České republice k rozšiřování možností uplatnění vlivu sociálních partnerů. Dokladem důrazu, který je kladen na zapojení sociálních partnerů do odborného vzdělávání, a tím i lepšího spojení s trhem práce v Evropě, může být například Komuniké z Bordeaux (2008) v rámci Kodaňského procesu, kde je několikrát zdůrazněno, že větší zapojení sociálních partnerů na všech úrovních je zásadním předpokladem splnění stanovených cílů Lisabonské strategie.

Současné oborové skupiny pracují ve třech úrovních:

- Celostátní úroveň reprezentují odborné skupiny, Národní síť pro podporu zajišťování kvality odborného vzdělávání v ČR a Poradní skupina Koordinačního centra EQF.
- Sektorovou rovinu reprezentují vlastní oborové skupiny.
- Lokální a regionální úroveň vnesla do konceptu poslední úprava statutu, která zakotvila možnost zřízovat tzv. pracovní skupiny.

Aktuální uspořádání znázorňuje zjednodušené schéma:

Jednotlivé součásti struktury mají – v souladu s platným statutem – následující úkoly:

Odborné skupiny řeší úkoly společné pro více oborových skupin, případně připravují podklady pro MŠMT. Skupiny jsou ustavovány příležitostně podle povahy konkrétního úkolu. Pracují vždy jen do dokončení úkolu, pro jehož řešení byly vytvořeny. V současné době pracuje pět odborných skupin:

- Odborná skupina pro podporu kvality v odborném vzdělávání v České republice (Národní síť pro podporu zajišťování kvality v odborném vzdělávání).
- Odborná skupina pro podporu rozvoje Národní soustavy kvalifikací v České republice (Poradní skupina Koordinačního centra EQF).
- Odborná skupina pro podporu vzdělávání k udržitelnému rozvoji.
- Odborná skupina pro společenskovední vzdělávání v odborném školství.
- Odborná skupina pro jazykové vzdělávání v odborném školství.

Oborové skupiny jsou pilířem celého konceptu. Jsou ustaveny tak, aby mohly postihovat počáteční i další vzdělávání ve všech oblastech profesionálního uplatnění, pro něž se připravují žáci v programech středního a vyššího odborného vzdělávání.

25 oborových skupin sdružuje téměř tři stovky externích spolupracovníků. Jedná se o experty, kteří znají a průběžně sledují vývoj ve světě práce, a o odborníky, kteří mají zkušenosti s tvorbou programů odborného vzdělávání. Toto složení umožňuje získávat aktuální informace o očekávaném vývoji

profesí a jejich kvalifikačních požadavcích a vyvozovat z nich důsledky pro koncepci i konkrétní programy odborného vzdělávání.

Práce oborových skupin se řídí statutem schváleným MŠMT. Členství v oborových skupinách je čestné, členům se hradí cestovní výlohy a individuálně je odměňováno vypracovávání vyžádaných expertních podkladů a dalších materiálů. Práci každé oborové skupiny řídí určený pracovník Národního ústavu odborného vzdělávání.

Struktura oborových skupin se zpočátku měnila jen zvolna. Na urychlení dynamiky se podílela inspirace ze zahraničí, přispěl i domácí vývoj, tedy příprava a postupná realizace kurikulární reformy v odborném vzdělávání. V podtextu postupně realizovaných změn struktury oborových skupin byla snaha rozšířit formy spolupráce se sociálními partnery. K nejvýznamnějším změnám došlo v letech 2004 a 2005, kdy koncept oborových skupin dostával současnou podobu. V ní mají vedle vlastních oborových skupin stále významnější pozici odborné skupiny.

Pro řešení úkolů konkrétní oborové skupiny na regionální úrovni mohou podle platného statutu vznikat **pracovní skupiny**.

Aktivity v pracovní skupině koordinuje člen oborové skupiny, který přenáší dosahované výsledky na úroveň oborové skupiny a rozvíjí síť součinnosti s ostatními školami v regionu.

2.2 Návrh změny a doplnění struktury oborových skupin

Ve druhém pololetí roku 2009 proběhla široce založená diskuse o možnostech dalšího rozvoje projektu oborových skupin. Z diskuse vyplynuly následující závěry:

- Projekt oborových skupin se osvědčil a splnil předpokládanou roli v přípravě a dosud realizované části implementace kurikulární reformy v odborném vzdělávání.
- Poslední změna statutu oborových skupin (2005) umožnila pružné reagování na aktuální výzvy odborného vzdělávání.
- S dobrým výsledkem byla vyzkoušena možnost zapojení oborových skupin do mezinárodních aktivit.
- Projekt je trvale podporován MŠMT, což zakládá soustavnost a kontinuitu aktivit oborových skupin.
- Zaměření, komplexnost a organizační schéma projektu oborových skupin jsou pozitivně hodnoceny i v mezinárodním prostředí. *Přesto však např. v závěrečné zprávě aktivity OECD VET Review: Učení pro praxi (probíhající v letech 2009-2010) je mezi doporučeními pro zlepšení OVP v ČR zmíněno ještě větší zapojení sociálních partnerů a posílení odpovědnosti a úloh příslušných orgánů.*

Jeden ze směrů vyvolané diskuse prověřoval i možné důvody změny struktury. Byla identifikována potřeba těchto organizačních změn:

- vznik nové podoby koncepce odborných skupin směřující k posílení jejich schopnosti zapojit se do přípravy podmínek pro implementaci evropských nástrojů EQF, ECVET a EQAVET v České republice,
- vytvoření dvou nových odborných skupin:
 - odborné skupiny pro společenskovední vzdělávání v odborném školství,
 - odborné skupiny pro jazykové vzdělávání - cizí jazyky v odborném školství.

Informace o podstatě návrhu jsou – ve vazbě na obsahové záležitosti - uvedeny v kapitole 4.

3. Přehled aktivit podporovaných projektem oborových skupin

Tato poměrně rozsáhlá kapitola si klade za cíl nejen seznámit odbornou veřejnost s vlastními aktivitami oborových skupin při uplatňování evropských iniciativ v České republice, ale zároveň také podrobně informovat o záměrech těchto iniciativ a o jejich zavádění jak v Evropě, tak hlavně v České republice.

Pro jejich správné pochopení je důležité poskytovat všem zainteresovaným stranám srozumitelná vysvětlení v českém jazyce, proto jsou překlady zásadních dokumentů z angličtiny podporované oborovými skupinami pro další šíření záměrů velice důležité.

Celoživotní učení je vnímáno nejen v Evropě, ale i v České republice jako důležitý prostředek rozvoje společnosti. Je základním a ústředním prvkem **Lisabonské strategie** pro léta 2000 až 2010, jejíž uplatňování mělo zajistit konkurenceschopnou a dynamickou evropskou ekonomiku založenou na znalostech, která umožní sociální soudržnost a udržitelný rozvoj s lepšími pracovními místy.

Pro splnění těchto cílů byl vytvořen desetiletý program **Vzdělávání a příprava 2010** (Education and Training 2010), na němž se shodla ministerstva pro vzdělávání a který tvoří rámec evropské spolupráce ve vzdělávání a přípravě. Byly stanoveny konkrétní cíle (benchmarks) s datem dosažení v r. 2010. Přestože se mnohé cíle ani jednotlivým zemím, ani Evropě jako celku splnit nepodařilo, všechny země, včetně České republiky, podnikají kroky ke zlepšení. Naplnění konkrétních cílů pomáhá činnost Komise a zejména podpora řešení projektů z prostředků Evropského sociálního fondu (ESF) či z Programu celoživotního učení 2007-2013 (Lifelong Learning Programme 2007-2013).

V kontextu programu Vzdělávání a příprava 2010 byla v odborném vzdělávání a přípravě (OVP) sepsána a příslušnými ministry podepsána **Kodaňská deklarace (2002)**, která navrhuje strategii posilování evropské spolupráce a stanovuje politické priority v OVP pro dosažení lisabonských cílů. V **Kodaňském procesu**, jak se strategie nazývá, by posilováním evropské spolupráce mělo dojít ke

zlepšení výkonnosti, kvality a přitažlivosti OVP. Mezi priority tohoto procesu patří vytváření a zavádění společných evropských nástrojů, mezi které patří **EQF** (Evropský rámec kvalifikací), **ECVET** (Evropský systém přenosu kreditů v odborném vzdělávání), **EQAVET** (Evropský rámec pro zajišťování kvality) a **EUROPASS**. Všechny nástroje si kladou za cíl **umožnit lepší transparentnost kvalifikací** a tím **i usnadnit mobilitu občanů a jejich celoživotní vzdělávání**.

V červnu 2010 Komise představila ve svém sdělení Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů vizi OVP v dokumentu nazvaném „Nový impuls pro evropskou spolupráci v oblasti OVP na podporu strategie Evropa 2020“ pro následujících deset let.

3.1 Vytváření podmínek pro implementaci EQF (Evropského rámce kvalifikací)

EQF je evropská iniciativa mimořádného významu a potenciálně velkého dopadu. Je převáděcím mechanismem umožňujícím srovnávání úrovní kvalifikací v různých státech Evropy. Tím napomůže lepší transparentnosti kvalifikací a usnadní mobilitu občanů. Vytvářením podmínek pro implementaci EQF se zabývá Koordinační centrum EQF při NÚOV, které pracuje s podporou projektu oborových skupin.

3.1.1 Evropský rámec kvalifikací (EQF nebo ERK) - stručné uvedení do problematiky

Celý název rámce zní Evropský rámec kvalifikací pro celoživotní vzdělávání, čímž se zdůrazňuje jeho zastřešující a spojující funkce a charakter. EQF tedy není rámcem jen pro počáteční odborné a všeobecné vzdělávání, ale i pro vysokoškolské a další vzdělávání. Tento jeho charakter je často zdůrazňován a souvisí s nezbytným požadavkem zapojení co nejširšího okruhu zainteresovaných stran při jeho implementaci na národní úrovni.

Podstatné tedy je, že tento společný referenční rámec bude sloužit jako pomůcka ke srovnávání různých podsystémů kvalifikací a jejich úrovní, tj. ve všeobecném, odborném a vysokoškolském vzdělávání, přičemž kvalifikací by mělo být možno **dosáhnout různými cestami včetně uznávání neformálního vzdělávání a informálního učení**. Nutné je přitom zachovávat zásady zajištění kvality a budovat vzájemnou důvěru, pro jejíž dosažení je nezbytná široká výměna informací a mezinárodní spolupráce.

Doporučení o zavedení EQF a úkoly z něho vyplývající

Činnost Poradní skupiny Koordinačního centra Evropského rámce kvalifikací (PS KC EQF) je úzce spojena s úkoly vyplývajícími ze zavádění EQF na evropské úrovni, které jsou vymezeny v **doporučení**

Evropského parlamentu a Rady o zavedení evropského rámce kvalifikací pro celoživotní vzdělávání ze dne 23. dubna 2008 (2008/C 111/01/ES). Přesto, že zapojení zemí do této iniciativy je dobrovolné, předpokládá se, že naprostá většina zemí úkoly splní, a to buď ve stanovených termínech, či s menším zpožděním.

Mezi hlavní úkoly, které doporučení o zavedení EQF členskými státy vymezilo, patří:

1. Používat EQF jako referenční nástroj pro srovnávání úrovní kvalifikací v různých systémech kvalifikací a pro podporu jak celoživotního vzdělávání, tak i rovných příležitostí ve znalostní společnosti.
2. Přiřadit do r. 2010 své národní systémy kvalifikací k EQF, především stanovením transparentních odkazů mezi vlastními úrovněmi a úrovněmi EQF.
3. Do r. 2012 zajistit, aby všechna nová kvalifikační osvědčení, diplomy a doklady Europassu obsahovaly jasný odkaz na příslušnou úroveň EQF.
4. Při definování a popisu kvalifikací používat přístup založený na výsledcích učení, podporovat uznávání neformálního vzdělávání a informálního učení podle společných principů odsouhlasených v závěrech Rady ze dne 28. května 2004 a zvláště se přitom zaměřit na osoby ohrožené nezaměstnaností.
5. Při procesu přiřazování k EQF prosazovat a používat Evropské principy v zajišťování kvality, které jsou společné jak odbornému, tak vysokoškolskému vzdělávání.
6. Vytvořit národní koordinační střediska (national coordination point – NCP), která by měla plnit tyto úkoly:
 - a) opatřit úrovně kvalifikací v rámci národního systému kvalifikací odkazy na úroveň EQF,
 - b) zajistit, aby se přitom používala transparentní metodika pro snadné porovnání úrovní a zveřejnit výsledná rozhodnutí,
 - c) poskytovat pokyny a přístup k informacím zainteresovaným stranám,
 - d) podporovat účast všech příslušných zainteresovaných stran, včetně institucí v oblasti vysokoškolského vzdělávání a odborného vzdělávání a přípravy, sociálních partnerů atd.

Referenční proces – základní informace

Právě první z konkrétních úkolů, který má jasně stanovený termín splnění rok 2010, je přiřadit národní systémy kvalifikací k EQF, a to tak, že země transparentním způsobem propojí úrovně EQF s vlastními úrovněmi kvalifikací, případně pro tento účel vytvoří národní kvalifikační rámce.

Jednodušším a preferovaným způsobem přiřazování úrovní kvalifikací k EQF je tak učinit právě prostřednictvím národních kvalifikačních rámců (NKR). Ale vzhledem k tomu, že většina evropských zemí ještě národní kvalifikační rámec nemá, je obtížné pro mnoho zemí tento úkol v daném termínu splnit. Tvorba národního kvalifikačního rámce, který se v Evropě definuje jako *nástroj pro klasifikaci kvalifikací podle souboru kritérií pro určité úrovně dosaženého vzdělání, jehož cílem je integrovat a koordinovat národní podsystémy kvalifikací a zlepšovat transparentnost, přístupnost, vývoj a kvalitu kvalifikací ve vztahu k trhu práce a občanské společnosti*, je dlouhodobá záležitost vyžadující pečlivou přípravu a opatrné a dlouhodobé zavádění. Evropská komise si je tohoto faktu vědoma, a proto v doporučení jako podmínku pro akceptovatelný proces přiřazování k EQF nevyžaduje přiřazení rámců kvalifikačních úrovní, ale postačí přiřazení úrovní prostřednictvím (pod)systémů kvalifikací. *Systém kvalifikací jsou všechny aspekty činnosti státu v souvislosti s uznáváním vzdělávacích a jiných mechanismů, jež vzdělávání a odbornou přípravu spojují s trhem práce a občanskou společností. Může se skládat z řady podsystémů a může zahrnovat národní rámec kvalifikací.*

Je na každé zemi, aby si zvolila způsob, jakým referenční proces (neboli proces přiřazování) uskuteční. Z dosavadního vývoje v Evropě vyplývá, že existence národních rámců kvalifikací je pro referenční proces velkou výhodou. Pouze země, které funkční kvalifikační rámce již mají, byly schopny výše popsaný úkol do poloviny r. 2010 splnit. Jsou to Irsko, Malta a Spojené království. Ve všech těchto případech mohly země pro propojení odpovídajících úrovní kvalifikací s úrovněmi EQF využít již používaný nástroj, tedy svůj národní kvalifikační rámec.

Počet úrovní, deskriptory, výsledky učení, kvalifikace

EQF tvoří osm úrovní kvalifikací, ovšem tento počet není pro země vytvářející národní rámce nijak závazný. Většina zemí, které vytváří své rámce po vzniku EQF a podle jeho vzoru, volí stejný počet úrovní, tj. osm. Počet úrovní v zemích, které již rámce kvalifikací vytvořily dříve, se pohybuje od pěti (Francie) do dvanácti (Skotsko). Podstatné je, že každá úroveň je popsána výsledky učení, tzv. deskriptory, které jsou členěny na znalosti, dovednosti a kompetence (způsobivosti).

V této souvislosti stojí za vysvětlení, že kvalifikací se v kontextu EQF rozumí *formální výsledek hodnocení a validace, který je získán v okamžiku, kdy příslušný orgán stanoví, že jedinec dosáhl výsledků učení podle daných standardů.*

Sdělení (Notes)

Pro lepší pochopení podstaty a principů EQF a pro podporu implementace EQF v členských státech vydává Evropská komise (Vzdělávání a kultura) edici metodických textů nazvanou sdělení (Notes). Prvním takovým sdělením bylo **Vysvětlení Evropského rámce kvalifikací pro celoživotní vzdělávání**. Formou otázek a odpovědí jsou vysvětleny nejčastěji se objevující nejasnosti týkající se EQF a jeho zavádění. Na jaře r. 2010 bylo zveřejněno sdělení druhé - **Přidaná hodnota národních kvalifikačních rámců při implementaci EQF**. Třetí sdělení o referenčním procesu se připravuje.

Činnost poradní skupiny EQF, kritéria

Pro koordinovanou implementaci EQF a zajištění soudržnosti v jeho vývoji a pro podporu transparentnosti referenčního procesu EQF byla v r. 2008 (na základě schváleného záměru Komise) ustavena **Poradní skupina EQF** (EQF Advisory Group, EQF AG), ve které zástupci členských států (a dalších evropských zemí), evropských sociálních partnerů a významných evropských institucí, např. CEDEFOP a ETF, pravidelně diskutují a schvalují dokumenty zásadní povahy. Činnost skupiny doplňují tematicky zaměřené pracovní podskupiny, složené z členů skupiny a dalších odborníků.

Zástupcem České republiky v Poradní skupině pro EQF je z pověření MŠMT pracovník NÚOV.

Důležitým výsledkem práce poradní skupiny, která se schází k pracovním jednáním v Bruselu přibližně 3-4 krát ročně, je materiál **Kritéria a postupy pro přiřazování národních úrovní kvalifikací k EQF**, schválený v březnu 2009. Kritéria a postupy zemím stanovují, za jakých podmínek může dojít k akceptovatelnému přiřazení národních kvalifikačních úrovní k úrovním EQF.

Všechny důležité texty byly díky podpoře projektu Oborových skupin obratem přeloženy do českého jazyka, aby s nimi mohl být seznámen co nejširší počet aktérů.

3.1.2. Činnost Poradní skupiny KC EQF v r. 2009 a 2010, zapojení aktérů do referenčního procesu

Koordinačním střediskem (centrem) se v České republice stal NÚOV, a bylo proto přirozené, že se pro zapojení příslušných aktérů využila již existující **Odborná skupina pro podporu rozvoje NSK**. Tato skupina se stala **Poradní skupinou Koordinačního centra EQF**, neboť bez zapojení co nejširšího okruhu zainteresovaných stran nemůže být zavedení ani EQF ani NKR úspěšné. Dalšími součástmi Koordinačního centra EQF je Pracovní skupina NÚOV a Pracovní skupina pro implementaci EQF při Národní radě pro kvalifikace (NRK).

Poradní skupina KC EQF

Cílové zaměření práce skupiny spočívá v konzultační, metodické, a hodnotící činnosti a vede k důležitým pracovním výstupům Koordinačního centra EQF.

Poradní skupina plní tyto úkoly:

- poskytuje (prostřednictvím svých členů) konzultace v důležitých otázkách spojených s agendou Koordinačního centra,
- hodnotí a posuzuje pracovní výstupy centra a vyhodnocuje jejich možné dopady na cílové skupiny,
- hodnotí a posuzuje koncepční a metodické materiály související s dalším vývojem Národní soustavy kvalifikací,
- spolupracuje při vytváření zásadních dokumentů a stanovisek k nim,
- podílí se na šíření informací o kvalifikačních soustavách (zejména Národní soustavy kvalifikací) a o výstupech činnosti Koordinačního centra EQF,
- podílí se na sledování přístupů k otázkám kvalifikací – zejména ve vazbě na sektorové aspekty a kvalifikační úrovně (vysoké školy),
- monitoruje kvalitu procesů a výstupů a přispívá tak k transparentnosti v agendě centra,
- zapojuje se (prostřednictvím vybraných členů) do řešení národních i mezinárodních projektů v oblasti kvalifikací.

Poradní skupina sdružuje zástupce institucí jak na centrální, tak i na krajské úrovni.

Za účelem seznámení aktérů s vývojem implementace EQF v Evropě a České republice byly uspořádány v r. 2009 a 2010 diskusní semináře, na kterých byli členové poradní skupiny KC EQF seznámeni jak s pokrokem a vývojem EQF, tak s obsahem a výsledky mezinárodních pilotních projektů pro ověřování EQF, které byly schváleny v rámci Programu pro celoživotní vzdělávání (Leonardo da Vinci) a na jejichž řešení se podílel NÚOV.

Účast poradní skupiny KC EQF a NÚOV v projektu EQF-Ref

Účast v mezinárodních projektech je nenahraditelnou příležitostí k diskusím a k sdílení zkušeností. NÚOV je zapojen do projektu LLP LdV **EQF-Ref** (Referenční proces EQF – příklady a návrhy 2009-2011). Hlavním cílem je kromě výměny zkušeností vytvořit pokud možno optimální strukturu národní zprávy o přiřazování, která by sloužila jako pomůcka při jejím vytváření. Tím se podpoří nejen transparentnost metodiky přiřazování, ale i vzájemná důvěra mezi státy. Dosavadní výstupy a zkušenosti i navázané kontakty se využívají v národním kontextu procesu přiřazování a zástupci všech částí KC EQF s těmito zkušenostmi byli seznámeni. Členové poradní skupiny KC EQF se prostřednictvím strukturovaných rozhovorů a vyplňování dotazníků, na jejichž základě byla vytvořena národní případová studie o připravenosti ČR na referenční proces, podíleli na řešení projektu.

3.1.3 Dosavadní vývoj v procesu přiřazování v České republice a předpokládané úkoly v r. 2010 a 2011

V České republice byla pro splnění úkolu přiřazení úrovní kvalifikací k úrovním EQF podniknuta již řada kroků. Nejdůležitějším dosavadním výsledkem je schválení deskriptorů NSK poradou vedení MŠMT dne 5. ledna 2010. Schválení předcházela série jednání se zástupci vysokoškolského vzdělávání, především řešitelů projektu Q-RAM, kteří navrhli drobné úpravy deskriptorů NSK na úrovních 5 – 8. Součástí navržených deskriptorů úrovní NSK byl i návrh přiřazující kódy KKOV (klasifikace kmenových oborů vzdělání) k úrovním NSK, čímž bylo navrženo odpovídající spojení mezi úrovněmi dosaženými ve formálním a neformálním vzdělávání (příp. informálním učení).

MŠMT byl schválen i materiál s návrhem deskriptorů Národního kvalifikačního rámce terciárního vzdělávání.

Vývoj v pojetí národního rámce kvalifikací, deskriptory NSK a Q-RAM

V souvislosti se schválením a vývojem projektu Q-RAM, jehož hlavním úkolem je vytvořit rámec kvalifikačních úrovní pro terciární vzdělávání v České republice, se objevila řada nevyjasněných otázek zásadní povahy. Je NSK rámcem kvalifikací, jakým se pojem *national qualifications framework* (NQF) chápe a rozumí v Evropě, tj. nástrojem pro klasifikaci kvalifikací integrujícím všechny podsystémy kvalifikací (získaných ve všeobecném, odborném a vysokoškolském vzdělávání) bez ohledu na to, jakým způsobem byly získány?

Od počátku vývoje NSK bylo záměrem takový rámec vytvořit. Proto byl navržen rámec osmi úrovní popsaných za použití výsledků učení (tzv. deskriptorů), který v mnohém odpovídá EQF. NSK je však chápána a v zákonu č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání také definována jako veřejně přístupný **registr** všech úplných a dílčích (odborných) kvalifikací, které mohou být získány úspěšným složením zkoušky na základě předvedených kompetencí podle daného hodnoticího standardu. Z toho vyplývá záměrná orientace NSK jakožto rámce (tj. jejích deskriptorů úrovní) i jako registru odborných kvalifikací na uplatnění nositelů kvalifikací na trhu práce.

Vzhledem k tomu, že v projektu **Q-RAM** se diskutovaly a vytvořily v pracovních skupinách jiné deskriptory pro úrovně 5 – 8 vyhovující vysokoškolskému vzdělávání, vznikla otázka, v jakém postavení se obě sady deskriptorů budou nalézat. Budou deskriptory NSK platné jen pro další vzdělávání? Budou deskriptory Q-RAM doplňovat deskriptory NSK? Budou obě sady v paralelním postavení? Všechny tyto otázky bylo těžké posoudit a vyřešit, protože navržené deskriptory úrovní kvalifikačního rámce pro terciární vzdělávání byly zveřejněny až v červnu r. 2010. Obě sady deskriptorů vycházejí ze společného základu deskriptorů EQF, které jsou kompatibilní s tzv.

dublinskými deskriptory pro vysokoškolské vzdělávání. Sady deskriptorů jsou však odlišně strukturovány a míra jejich kompatibility se teprve bude zkoumat.

Za účelem osvětlení výše uvedených otázek bylo uspořádáno několik setkání a diskusních seminářů. Při nich byla zdůrazněna společná vůle dojít k řešení, které by vyhovovalo všem zainteresovaným stranám.

Mezi zástupci panuje shoda nad tím, že pro rozvoj a správu národního kvalifikačního rámce pro všechny podsystémy kvalifikací by měl být vytvořen orgán, který by měl pro své úkoly jasné pověření od nejvyšších orgánů (MŠMT nebo vláda). Takový orgán (grémium) by mohla vytvořit Národní rada pro kvalifikace.

Tvorba národního rámce kvalifikací pro všechny typy vzdělávání je náročný proces, který vyžaduje čas a zapojení co nejširšího okruhu aktérů. Dosavadní vývoj naznačuje, že postavení obou sad deskriptorů na úrovních 5 - 8 by mohlo být paralelní, tj. deskriptory NSK se vztahují ke kvalifikacím v registru NSK a deskriptory Q-RAM k terciárnímu vzdělávání. Takový typ národního rámce kvalifikací se v typologii kvalifikačních rámců v Evropě nazývá „překlenující“ (bridging).

Projekt NCP-EQF

Rok 2010 je pro implementaci EQF důležitý, protože v tomto roce by měly státy přiřadit své národní kvalifikační úrovně k úrovním EQF. Pro urychlení a usnadnění tohoto procesu se rozhodla Evropská komise podpořit projektovým grantem ta národní koordinační střediska, která splní dané podmínky pro udělení grantu. KC EQF ČR vypracoval návrh projektu, který byl schválen, a proto provede referenční proces v rámci projektu nazvaného **NCP-EQF**, který započal v květnu r. 2010.

V rámci projektu vznikne řada studií popisujících systémy vysokoškolského a všeobecného vzdělávání a systémy zajištění kvality ve vzdělávání. Studie budou využity pro sepsání národní referenční zprávy, jejíž předložení Poradní skupině EQF (a Komisi) je také jedním z kritérií a postupů pro přiřazování národních úrovní kvalifikací k EQF. Zpráva a studie budou připomínkovány jak domácími, tak zahraničními odborníky.

Proces přiřazování – situace a očekávaný vývoj v ČR a Evropě

Předpokládá se, že proces přiřazování proběhne podle schváleného návrhu na vytvoření Koordinačního centra EQF². Návrh na přiřazení úrovní kvalifikací k EQF k projednání poradou vedení MŠMT předloží Pracovní skupina Národní rady pro kvalifikace pro implementaci EQF (PS NRK EQF).

² Koordinační centrum pro uplatňování Evropského rámce kvalifikací v České republice (Koordinační centrum EQF) (interní materiál - návrh na vytvoření Koordinačního centra EQF).

Samotný proces přiřazování by měl být založen na důkladné analýze a porovnání různých faktorů, měl by být podložen doklady, proč a jak byly kvalifikační úrovně přiřazeny k úrovním EQF. To představuje mimořádný úkol pro výbor (skupinu), který přiřazení úrovní navrhne.

V návrhu na přiřazení úrovní kvalifikací k EQF budou zohledněny a posouzeny již schválené materiály, zejména materiál Kvalifikační úrovně NSK, dále deskriptory NSK, deskriptory rámce pro terciární vzdělávání a další existující a vznikající materiály, jako jsou rámcové vzdělávací programy a kvalifikační a hodnotící standardy NSK, i dosavadní vývoj v Evropě.

K přiřazení kvalifikací získaných v počátečním vzdělávání bude využita KKO, pro kvalifikace získané v neformálním vzdělávání a informálním učení se využije registr NSK, jehož kvalifikace již odkaz na úrovně EQF obsahují. Všechny tyto materiály poskytují dostatek podkladů pro to, aby proces přiřazování mohl proběhnout podle evropských požadavků.

Jak je tento proces důležitý, si uvědomují všichni iniciátoři myšlenky EQF. Pokud by státy nadhodnotily své kvalifikační úrovně, znamenalo by to závažné ohrožení celého principu EQF jakožto jednoduchého převodníku a měřítka úrovní kvalifikací, neboť zaměstnavatelé by pak nemuseli úrovně EQF považovat za věrohodné a museli by se opět spoléhat na složité popisy kvalifikací či zdlouhavé praktické ověřování schopností jedince. Stejně riziko ztráty důvěry v EQF by hrozilo při nedostatečném zapojení všech relevantních aktérů, či při nesrozumitelném způsobu přiřazení.

Mezi často zdůrazňované principy procesu přiřazování ke kvalifikačním rámcům patří to, že kvalifikace na stejné úrovni nemusí být stejného typu, tzn., nemusejí být dosaženy stejným či podobným způsobem, např. stejnou cestou v počátečním vzdělávání. Tuto úlohu již plní (pod)systémy kvalifikací. Pokud by totiž měla existovat pro získání určité kvalifikační úrovně pouze jedna cesta, není třeba tvořit kvalifikační rámec. Principem rámce je, že na jedné úrovni mohou být kvalifikace získané různými způsoby (včetně uznávání neformálního vzdělávání), které však mají srovnatelné výsledky učení, tedy výsledky ne stejné, ale ekvivalentní. Poměr znalostí, dovedností a kompetencí se může lišit, ale v konečném úsudku mohou být dvě kvalifikace shledány srovnatelné. Délka praxe v oboru může být za určitých okolností cennější, než úroveň teoretických znalostí (a naopak). Důležité je posoudit všechny složky kvalifikace, tj. znalosti, dovednosti a kompetence jako celek. Kvalifikace se také mohou lišit z hlediska získávání, prostupnosti či možného dalšího postupu. Přesto mohou být umístěny na stejné úrovni v EQF a/nebo v národním kvalifikačním rámci.

Na EQF a jeho deskriptory by se mělo pohlížet nejen z perspektivy hierarchie vzdělávacích systémů (kterou se zabývá i ISCED), ale i z perspektivy hierarchie pracovních úkolů a funkcí (zejména ve smyslu odpovědnosti a samostatnosti) a hierarchie získávání dovedností a kompetencí (jejichž klasifikace na evropské úrovni ještě chybí).

Díky publikaci Cedefop The Development of Qualifications Frameworks in Europe je možné porovnat a ověřit si postup a pokrok ve vývoji národních kvalifikačních rámců v evropských zemích. Naprostá

většina evropských zemí se rozhodla svůj národní rámec kvalifikací vytvořit a pracuje na jeho zavedení.

Spolupráce Poradní skupiny KC EQF na tvorbě národní referenční zprávy

Sepsání národní referenční zprávy je jedním z kritérií a postupů, které musí být splněny, aby proces přiřazování národních úrovní kvalifikací k úrovním EQF mohl být Komisí akceptován.

Sepsání zprávy tvoří jednu z aktivit projektu NCP-EQF, který je podporován grantem EK.

Za účelem sepsání zprávy byly vytvořeny skupiny odborníků, které se budou podílet jak na tvorbě, tak připomínkování. Mezi těmito odborníky jsou i členové poradní skupiny KC EQF.

3.2 Vytváření podmínek pro implementaci ECVET

Evropský systém kreditů pro odborné vzdělávání a přípravu (ECVET) je evropský nástroj k podporování vzájemné důvěry a mobility v odborném vzdělávání a přípravě. Systém má za cíl validaci, uznávání a přenos znalostí, dovedností a kompetencí, které učící se získá v zahraničí, mezi jednotlivými evropskými vzdělávacími systémy.

Do roku 2012 by měl být vytvořen rámec popisu kvalifikací s pomocí tzv. *jednotek výsledků učení*, což jsou jinými slovy popisy sdružených výsledků učení. Každá jednotka bude spojena s určitým počtem tzv. *bodů ECVET* vypočtených na bázi společných standardů. Předpokládá se, že 60 bodů ECVET by mělo odpovídat výsledkům učení dosažených v jednom školním roce.³ Za získané jednotky učení žák obdrží odpovídající počet *kreditů ECVET*, které může následně libovolným způsobem přenášet mezi jednotlivými zeměmi.

Aby bylo těchto cílů dosaženo, probíhá v současné době řada tzv. *pilotních projektů*, které testují možnosti implementace ECVET v různých vzdělávacích systémech (více viz.: <http://www.ecvet-projects.eu/>). Česká republika je zapojena do dvou z těchto projektů: RECOMFOR a CREDCHEM. RECOMFOR se zabývá možností přenosu výsledků učení mezi školami v rámci oblasti mezinárodního obchodu, CREDCHEM v oblasti chemie. Oba projekty k problematice přistupují odlišným způsobem a jsou také v odlišné fázi vývoje.

Oborové skupiny jsou přirozeným nástrojem pro rozvoj a expertní zkoumání těchto projektů, což je také důvodem pro založení dvou pracovních skupin pro implementaci ECVET při oborových skupinách Technická chemie a silikáty a Ekonomika a podnikání.

³ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc50_en.htm

3.2.1. Implementace ECVET v ČR z hlediska výsledků projektu RECOMFOR

Řešení v RECOMFORU

Klíčovým pojmem v projektu RECOMFOR je tzv. společný referenční profil (common reference profile – je ekvivalentem kvalifikace), což je jinými slovy *soubor jednotek výsledků učení*. Jeden takový profil byl v případě RECOMFORU vytvořen modelově v rámci mezinárodní spolupráce zapojených zemí v předchozím projektu COMINTER a jmenuje se *Pracovník mezinárodního obchodu*. Z hlediska českého systému se profil nachází zhruba na úrovni RVP 63-41-M/02 Obchodní akademie a RVP 78-42-M/02 Ekonomické lyceum a je rozdělen na řadu jednotek a podjednotek. Každá z nich je dále podrobněji popsána z hlediska výsledků učení a rozdělena na *znalosti, dovednosti a kompetence*.

Profil COMINTER a popis kvalifikace v NSK

V českém prostředí jsou dominantním nástrojem vymezení počátečního odborného vzdělávání rámcové vzdělávací programy (RVP). Vzhledem k zaměření ECVET na popis kvalifikací spíše než programů v počátečním vzdělávání je však pro testování jeho implementace vhodnější progresivně se vyvíjející Národní soustava kvalifikací (NSK). NSK se skládá z úplných a dílčích *kvalifikací* vymezených s pomocí tzv. *odborných kompetencí*. Především dílčí kvalifikace jsou svým rozsahem, strukturou i charakterem podobné referenčnímu profilu *Pracovník mezinárodního obchodu* z COMINTERu. *Jednotka učení v COMINTERU* je zase obdobou odborných kompetencí, které dílčí kvalifikace popisují.

Odlišné znaky

Na úrovni jednotek učení a odborných kompetencí jsou již patrné určité odlišnosti. Profil COMINTER se dělí na výše zmíněné podjednotky definované v intencích EQF na *znalosti, dovednosti a kompetence*. NSK naproti tomu využívá systému tzv. *kvalifikačních a hodnoticích standardů*, které každou odbornou kvalifikaci popisují s pomocí sady *kritérií a způsobů jejich ověření* - rozdíl viz. schematické znázornění:

Kvalifikace (NSK)	Referenční profil (COMINTER)
<u>Odborná kompetence 1</u> i. Kritérium hodnocení a./ Způsob ověření a. ii. Kritérium hodnocení b./ Způsob ověření b.	<u>Jednotka učení 1</u> i. <i>Podjednotka</i> Znalosti Dovednosti Kompetence ii. <i>Podjednotka</i>
<u>Odborná kompetence 2</u>	<u>Jednotka učení 2</u>
<u>Odborná kompetence 3</u>	<u>Jednotka učení 3</u>
<u>Odborná kompetence 4</u>	<u>Jednotka učení 4</u>

Možnost propojení popisu kvalifikace v NSK a COMINTER profilu

V současné době se zdá, že dalším možným krokem při vytváření obecných podmínek pro implementaci výsledků projektů COMINTER/RECOMFOR v ČR spočívá **v přiřazení hodnotících standardů (způsobů ověření) k podjednotkám učení z COMINTERu**. To by jinými slovy znamenalo přidat informaci o tom, jakým způsobem se bude daná podjednotka zkoušet. Pokud by se tak stalo, stává se referenční profil technicky začlenitelný do NSK.

V rámci NSK by tento profil mohl být zařazen mezi ostatní (dílčí) kvalifikace, přitom by však měl být jasně označen. Databáze kvalifikací by tím získala novou kategorii – *mezinárodní (dílčí) kvalifikaci*. Tato kategorie by prozatím obsahovala jediný profil *Pracovník mezinárodního obchodu*. Možností obecného mechanismu začleňování jednotek učení a jejich převod na dílčí kvalifikace by se v budoucnosti mohly zabývat právě oborové skupiny.

3.2.2. Implementace ECVET v ČR z hlediska výsledků projektu CREDCHEM

Projekt CREDCHEM se od RECOMFORu liší především tím, že se nachází v daleko ranějším stádiu vývoje. Zatímco RECOMFOR již pracuje s hotovými jednotkami učení v rámci profilu vytvořeného v projektu COMINTER, CREDCHEM na vymezení svých jednotek učení prozatím pracuje. Dalším rozdílem je postoj k vytváření obecného zastřešujícího profilu – CREDCHEM se hodlá spokojit pouze s přesným vymezením jednotek učení a způsobem jejich přenosu mezi jednotlivými zeměmi. Jejich začlenění do obecnějšího profilu jako v případě RECOMFORu neplánuje.

Jednotky učení v CREDCHEM

Jednotky výsledků učení (JU) jsou v CREDCHEMu centrálním pojmem. Dělí se vždy do tří úrovní podle obtížnosti: *zvládnutí úkolu pod dohledem, samostatné zvládnutí úkolu, optimalizace postupu při řešení úkolu*. V rámci projektu dosud vzniklo devět jednotek, které jsou žákovi předávány pomocí kategorií: *učební úkoly, pracovní úkoly a zkoušky*.

Všechny tyto kategorie se mohou mezi školami lišit. Každá ze zapojených škol může nabízet právě takové *pracovní úkoly*, na které má dobré vybavení, kvalifikované učitele či jiné přednosti. Podmínkou však je, aby tyto pracovní úkoly vedly žáky k úspěšnému vykonání *zkoušky*, za což budou odměněni danou jednotkou učení. *Učební úkoly* jsou doplňkovými činnostmi, které mají žákovi zajistit nabytí potřebných, doplňujících informací pro vykonání zkoušky.

Jednotky učení z hlediska NSK

Vzhledem k tomu, že projekt CREDCHEM nehodlá vytvářet samostatnou kvalifikaci/profil, znamenalo by jeho zapojení do systému NSK pouze převedení devíti jednotek učení vzniklých v rámci projektu na *odborné způsobilosti*. Vzhledem k centrálnímu důrazu na kvalitu zkoušky v CREDCHEMu by to

nemusel být problém. Zkoušky by mohly být kompatibilní se systémem kvalifikačních a hodnoticích standardů NSK. Tyto jednotky by byly rozdělovány napříč kvalifikacemi.

3.2.3. ECVET v České republice

Oba pilotní projekty nabízejí možnost prakticky vyzkoušet implementaci ECVET. Každý z projektů přitom vychází z mírně odlišných předpokladů a aplikuje rozdílný přístup. Zatímco RECOMFOR se pokouší vymezit obecnější systém, kterým by ECVET mohl fungovat na celoevropské úrovni, CREDCHEM se soustředí na realizaci co nejkvalitnějších žákovských mobilit s funkčním systémem zkoušek a následným vzájemným uznáváním výsledků učení, a to především na úrovni spolupráce konkrétních škol. Oba přístupy jsou pro implementaci ECVET v ČR nosné a mohou sloužit jako určitá „laboratoř“. V rámci NSK by se v budoucnu mohl objevit nový typ kvalifikace a odborné kompetence s přívlastkem *mezinárodní*. Při jeho praktickém začleňování do systému NSK bude možné sledovat potenciální problémy, kterým se bude možné při pozdější implementaci ECVET na celonárodní úrovni vyhnout. Oborové skupiny skýtají pro tuto činnosti ideální podmínky, což je také důvod pro založení dvou pracovních skupin při oborových skupinách Technická chemie a silikáty pro CREDCHEM a Ekonomika a podnikání pro RECOMFOR.

3.3 Vytváření podmínek pro implementaci EQAVET

Zajišťování kvality v odborném vzdělávání je v ČR definováno *Dlouhodobým plánem pro rozvoj vzdělávání a vzdělávacího systému*, vydaným v roce 2002 a aktualizovaným v letech 2004, 2008 a 2010. Tento plán stanovuje zajišťování kvality, monitoring a evaluace ve vzdělávání jako jednu z hlavních priorit.

Stát zaručuje kvalitu poskytovaného vzdělávání jednak prostřednictvím akreditovaných kurzů (garantované MŠMT, jedná se však o jednorázový akt, a ne o průběžné hodnocení kvality), a pak také prostřednictvím autoevaluace a externího hodnocení – kontroly České školní inspekce.

Zajišťování kvality v odborném vzdělávání v České republice se zdaleka neodehrává pouze na národní úrovni. ČR byla přítomna už na úplném počátku evropské spolupráce v oblasti zajišťování kvality v odborném vzdělávání. Už v roce 2005 se zástupci NÚOV a ČŠI zúčastnili konference v Dublinu, kde byla ustavena *Evropská síť pro zajišťování kvality v odborném vzdělávání (ENQA-VET)*.

Od roku 2010 je činnost původní sítě ENQA-VET koordinována přímo Evropskou komisí, a to pod pozměněným názvem **EQAVET – European Quality Assurance in Vocational Education and Training (Evropská síť pro zajišťování kvality v odborném vzdělávání)**.

V rámci procesu zajišťování kvality v odborném vzdělávání se členské země zaměřují zejména na tyto oblasti:

- výsledky učení,
- transparentnost,
- mobilita,
- kvalita,
- partnerství.

Síť se skládá ze zástupců členských zemí⁴, sociálních partnerů, zástupců relevantních organizací (CEDEFOP, ETF) a zástupců Komise.

Dalším významným krokem bylo ustavení Národní sítě pro zajišťování kvality v srpnu 2007, čímž se ČR začlenila do projektu ENQAVET jako plnohodnotný člen. Hlavními cíli činnosti Národní sítě je umožnění co nejefektivnějšího obousměrného přenosu informací (z evropské na národní úroveň a naopak), podpora společných projektů a aktivit a umožnění kvalifikované diskuse.

Základní cíle činnosti národní sítě:

- rozvoj a inovace zajišťování kvality odborného vzdělávání na národní úrovni,
- výměna zkušeností týkajících se přístupů pro zajišťování kvality odborného vzdělávání, kdy se uplatní rozdílnost pohledu jednotlivých účastníků,
- rozvoj partnerství na národní a mezinárodní úrovni,
- výměna informací a zkušeností mezi národní a evropskou sítí.

Národní síť svou činností plní následující funkce:

- *distribuce informací*, tzn. předávání a sdílení znalostí potřebných především pro rozvoj a zajišťování kvality odborného vzdělávání;

⁴ Každá členská země je zastoupena dvěma reprezentanty. V současné době jsou zastoupeny tyto státy: Rakousko, Belgie, Bulharsko, Kypr, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Německo, Řecko, Maďarsko, Irsko, Itálie, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Malta, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko, Spojené království, Chorvatsko, Republika Makedonie, Turecko, Island, Lichtenštejnsko, Norsko.

- *diskusní fórum*, tzn. podněcování, monitorování a analýza diskusí o klíčových otázkách vztahujících se ke kvalitě odborného vzdělávání;
- *šíření inovací a příkladů dobré praxe*, tzn. identifikace, monitorování, analýza, popularizace a rozšiřování inovačních přístupů a činností, včetně vyhledávání, popisování a propagace příkladů dobré praxe;
- *poradní, případně doporučující instituce školské správy*;
- *koordinační*, tzn. síť tvoří mezičlánek mezi národní a nadnárodní úrovní.

Výstupy z činnosti národní sítě jsou určeny především subjektům z veřejného i soukromého sektoru, zejména pak představitelům a expertům školské správy, kteří ovlivňují kvalitu odborného vzdělávání na národní úrovni, dále pak zástupcům odborných škol, sociálním partnerům, pracovníkům vzdělávacích a vědeckých institucí apod.

Na nové funkční období 2010 – 2012 je členským zemím doporučeno ustanovení národních referenčních bodů QANRP – institucí, které budou koordinovat činnost EQAVET na národních úrovních. V České republice se počítá s využitím stávající Národní sítě, která bude pretransformována v Národní referenční bod. Ten bude řízen Českou školní inspekcí.

V oblasti zajišťování kvality je ČR na evropském poli velmi aktivním hráčem. Ukázala to mimo jiné i během svého předsednictví EU. 20. května 2009 se v Kaiserštejnském paláci v Praze uskutečnila předsednická konference v oblasti vzdělávání – „Nové iniciativy ve středním a vyšším odborném vzdělávání.“ České předsednictví tak zahájilo další etapu spolupráce v oblasti odborného vzdělávání a přípravy, a to hned několik dnů po oficiálním schválení strategických dokumentů „Doporučení Evropského parlamentu a Rady k vytvoření evropského referenčního rámce pro zajišťování kvality (EQARF)“ a „Doporučení Evropského parlamentu a Rady zřizující Evropský systém kreditů pro odbornou přípravu (ECVET).“

V roce 2010 se pak zástupce NÚOV zúčastnil konference v Madridu – „Supporting the implementation of the European Quality Assurance Reference Framework for Vocational Education and Training“ (Podpora implementace nástroje EQARF v letech 2010 – 2012). Česká republika má zastoupení v řídicím výboru sítě EQAVET - náměstkyni ředitele NÚOV. Dále jsou nominováni členové do pracovních skupin; v pracovní skupině č. 1. – „Vytvoření pokynů pro podporu zavádění referenčního rámce“ bude zástupce z ČŠI, v pracovní skupině č. 2 – „Indikátory kvality“ bude zástupce ÚIV. Role NÚOV bude nadále spíše koordinační.

Pro podporu zlepšování systémů odborného vzdělávání byl vytvořen Evropský referenční rámec pro zajišťování kvality v oblasti odborného vzdělávání – EQAVET (dříve EQARF, dnes se pro zjednodušení používá EQAVET jak pro označení sítě, tak pro nástroj). Tento referenční nástroj má pomoci podporovat a monitorovat stálé zlepšování odborného vzdělávání na základě sdílení a výměny informací mezi členskými zeměmi. Rámec je založen na principu cyklu: *plánování – realizace – hodnocení – přezkoumání a provádění změn*. Tento cyklus v sobě zahrnuje prostředky pro kontrolu výkonu systému, pro podporu hodnocení a zlepšování jak celého systému, tak i jednotlivých vzdělávacích institucí. Realizace doporučení EQAVET v členských zemích je dobrovolná.

Nástroj EQAVET se obzvláště zaměřuje na zlepšení a hodnocení „výstupních“ a „cílových“ ukazatelů středního odborného vzdělávání a přípravy z hlediska tří klíčových politických priorit EU: zvýšení zaměstnatelnosti a atraktivity odborného vzdělávání a přípravy a podpory lepšího přístupu k celoživotnímu vzdělávání (učení).

Na podporu evaluace a ke zvyšování kvality systémů nebo poskytovatelů odborného vzdělávání byl vyvinut soubor ukazatelů kvality – indikátorů:

Indikátor č. 1 – Význam systémů zajišťování kvality pro poskytovatele odborného vzdělávání a přípravy:

- a) podíl poskytovatelů uplatňujících vnitřní systémy zajišťování kvality vymezené zákonem nebo z vlastní iniciativy
- b) podíl akreditovaných poskytovatelů odborného vzdělávání a přípravy

Indikátor č. 2 – Prostředky vynaložené do vzdělávání učitelů:

- a) podíl učitelů účastnících se další odborné přípravy
- b) výše vynaložených prostředků na tuto odbornou přípravu

Indikátor č. 3 - Míra účasti v programech odborného vzdělávání a přípravy:

Počet účastníků v programech odborného vzdělávání a přípravy podle druhu programu a jednotlivých kritérií

Indikátor č. 4 - Míra dokončení programů odborného vzdělávání a přípravy:

Počet osob, které úspěšně dokončily či nedokončily programy odborného vzdělávání a přípravy, podle druhu programu a jednotlivých kritérií

Indikátor č. 5 - Míra uplatnění účastníků v programech odborného vzdělávání a přípravy:

- a) uplatnění absolventů v určité době po dokončení odborného vzdělávání a přípravy (12-36 měsíců) podle druhu programu a jednotlivých kritérií
- b) podíl zaměstnaných účastníků odborného vzdělávání a přípravy v určité době (12 měsíců) po dokončení odborného vzdělávání podle druhu programu a jednotlivých kritérií

Indikátor č. 6 - Využití získaných dovedností na pracovišti:

- a) míra uplatnění absolventů odborného vzdělávání a přípravy ve vystudovaném oboru
- b) míra spokojenosti osob a zaměstnavatelů se získanými dovednostmi/schopnostmi

Indikátor č. 7 - Míra nezaměstnanosti podle jednotlivých kritérií

Indikátor č. 8 – Zastoupení znevýhodněných skupin

- a) procentní podíl účastníků odborného vzdělávání a přípravy klasifikovaných jako znevýhodněné skupiny (v daném regionu nebo spádové oblasti) podle věku a pohlaví
- b) míra úspěšnosti osob, které spadají do kategorie znevýhodněných skupin podle věku a pohlaví

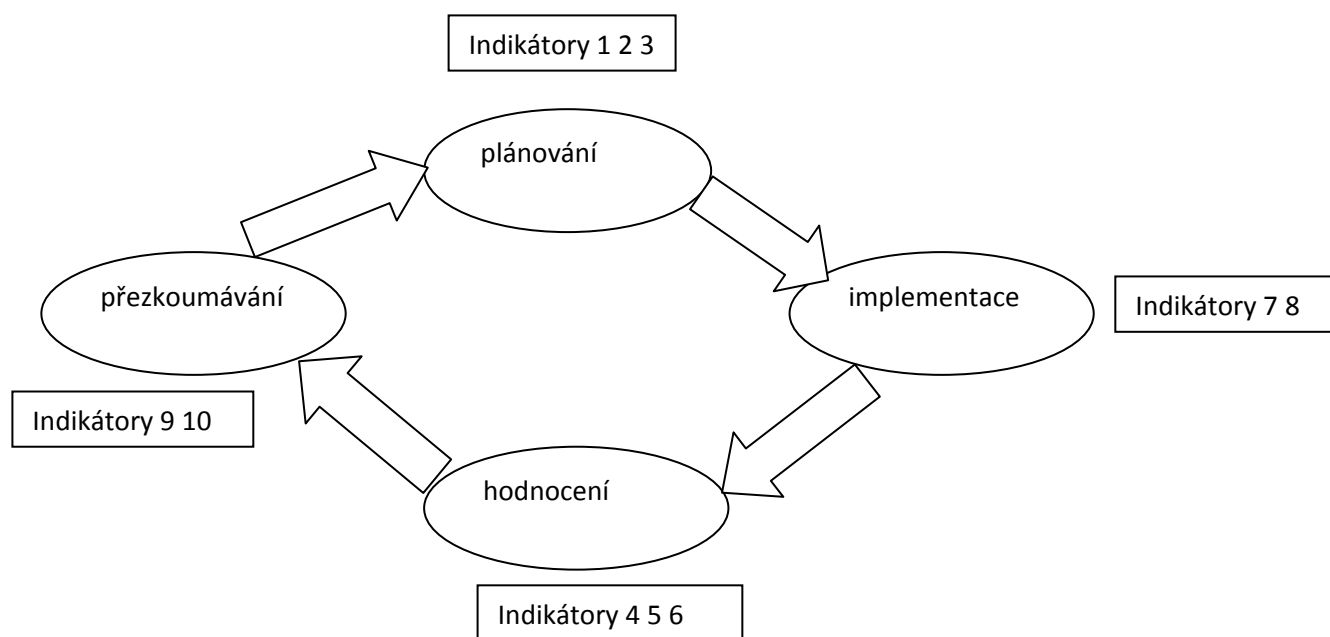
Indikátor č. 9 – Mechanismy, které zjišťují potřeby trhu práce a navrhují změny v programech odborného vzdělávání a přípravy:

- a) specifikace jednotlivých mechanismů
- b) účinnost těchto mechanismů

Indikátor č. 10 - Opatření na podporu lepšího přístupu k odbornému vzdělávání a přípravě

- a) dostupnost informací o stávajících opatřeních na různých úrovních
- b) účinnost těchto opatření

Cyklus zajišťování kvality VET:

Ve výše uvedeném cyklu zajišťování kvality se plánování týká indikátory 1, 2 a 3, realizace indikátory 7 a 8, hodnocení indikátory 4, 5 a 6 a přezkoumávání indikátory 9 a 10.

Všem členským státům se doporučuje zavést nástroj EQAVET do 24 měsíců ode dne schválení Evropským parlamentem a Radou. V České republice se implementací rámce EQAVET bude zabývat nově vznikající Národní referenční bod pro zajišťování kvality odborného vzdělávání (EQAVET-CZ). Národní referenční bod v současnosti vzniká; Česká školní inspekce v nejbližších týdnech předloží Ministerstvu školství dokument navrhuující ustavení národního referenčního bodu EQAVET-CZ. Formálně bude EQAVET-CZ spravován ČŠI, jejíž zástupci budou zajišťovat koordinační a organizační záležitosti ve spolupráci se zástupci NÚOV.

Činnost Národního referenčního bodu bude s projektem oborových skupin provázána Národní sítí pro podporu zajišťování kvality odborného vzdělávání (dále jen Národní síť). Národní síť, jedna z odborných skupin⁵, vznikla jako reakce na mezinárodní aktivity

⁵ Za účelem podpory činnosti „oborových skupin“ jsou vytvářeny „odborné skupiny“. Ty jsou ustanovovány podle aktuálních požadavků a fungují dočasně – pouze po dobu, než dojde k úplnému dokončení úkolu.

(jmenovitě celoevropský projekt Evropská síť pro podporu zajišťování kvality v odborném vzdělávání EQAVET) a zároveň jako reflexe důležitosti zajišťování kvality v odborném vzdělávání na národní úrovni.

V návrhu na ustavení Národního referenčního bodu se počítá s využitím struktury dosavadní Národní sítě a uzpůsobením její činnosti aktivitám vedoucím k implementaci referenčního nástroje EQAVET. Národní síť tak nadále bude plnit funkci odborné skupiny, podílející se na činnosti oborových skupin. O konkrétní podobě Národní sítě se bude dále jednat. Národní síť by v procesu zajišťování kvality měla shromažďovat a dále distribuovat dostupná data, a zároveň fungovat jako místo pro odbornou diskusi. Předpokládá se aktivní účast zástupců jednotlivých oborových skupin a relevantních zainteresovaných aktérů.

3.4 Podpora vzdělávání k udržitelnému rozvoji

V souvislosti s vývojem spotřeby energie v celosvětovém měřítku a postupnými změnami, které tato situace na trhu práce vyvolává, nabývá na významu vzdělávání k udržitelnému rozvoji (VUR). V důsledku zavádění environmentálně šetrnějších technologií dochází jak k vytváření nových pracovních příležitostí, tak i k nahrazování pracovních pozic (některé budou nahrazeny přechodem z neobnovitelných paliv na obnovitelná, přechodem od skládkování k recyklaci a energetickému využití odpadu). Probíhá také transformace pracovních příležitostí (běžná zaměstnání se budou transformovat na environmentálně šetrná). Z těchto důvodů je třeba vytvářet nové kvalifikace nejenom v počátečním odborném vzdělávání, ale i ve vzdělávání dospělých.

V souvislosti se začleňováním problematiky udržitelného rozvoje do vzdělávání je realizována potřeba odborné přípravy pracovníků, kteří kromě jádra své kvalifikace získají i kvalifikaci potřebnou při zajišťování a využívání úspor a obnovitelných zdrojů energie (OZE), např. v oblasti montáže a údržby solárních zdrojů elektrické energie, tepelných čerpadel, větrné energie, při pěstování a využívání biomasy aj.

Výchozím rámcem pro implementaci problematiky udržitelného rozvoje do počátečního i dalšího vzdělávání je Strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj České republiky pro léta 2008-2015 (SVUR), která byla v roce 2008 schválena vládou České republiky. Jedná se o koncepční dokument aplikující základní principy a témata udržitelného rozvoje do vzdělávání všech typů a úrovní, který výrazně akcentuje propojování souvislostí zejména

mezi ekonomickými, sociálními a environmentálními aspekty rozvoje společnosti. Konkrétní postupy při realizaci stěžejních myšlenek SVUR by měly být rozpracovány v Akčním plánu Strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj ČR na léta 2010–2012, který by měl být schválen v průběhu roku 2010 a do r. 2012 naplňován v souladu s Aktualizací Strategie udržitelného rozvoje (schválena v září 2009).

Jako jedna z reakcí na popsané aktuální výzvy byla v roce 2009 ustavena v rámci oborových skupin **Odborná skupina pro podporu vzdělávání k udržitelnému rozvoji**. Důvodem pro její vznik byla reakce na současnou situaci reflektující nezbytnost zachování udržitelného rozvoje a podněty související s vývojem odborného vzdělávání v této oblasti. V odborné skupině jsou zastoupeni kromě pracovníků NÚOV také pracovníci dalších institucí (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo zemědělství, Český svaz zaměstnavatelů v energetice, ředitelé středních odborných škol a další).

Hlavní cíle činnosti odborné skupiny spočívají zejména:

- v posuzování a hodnocení návrhů zpracovaných pro tuto oblast v plánovaných projektech MŽP a MŠMT;
- v zapojení se do procesu výběru vhodných témat (kvalifikačních požadavků) z oblasti OZE a navrhování dalších podnětů směřujících do oblasti vzdělávání k udržitelnému rozvoji zejména s ohledem na možnost jejich využívání při tvorbě popisů kvalifikací;
- ve zprostředkování podnětů podporujících VUR a začleňování tématu Člověk a životní prostředí středním školám pro využití ve vzdělávacích programech počátečního i dalšího vzdělávání;
- v zapojení se do procesu posuzování návrhů vzdělávacích aktivit využitelných především v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků zaměřeného na problematiku udržitelného rozvoje;
- v zajištění pomoci koordinátorům environmentálního vzdělávání při vytváření plánu vzdělávání k udržitelnému rozvoji prostřednictvím oborové skupiny Ekologie a ochrana životního prostředí;
- ve vyhledávání, popisu a prezentaci příkladů dobré praxe škol i spolupráce „škol a podniků“ v oblasti environmentálního vzdělávání (např. v souvislosti s obnovitelnými zdroji energie, péčí o krajinu či odpadovým hospodářstvím) a ve zprostředkování těchto příkladů školám a jejich partnerům.

Na popud Ministerstva životního prostředí byla současně v prvním pololetí roku 2009 ustavena Pracovní **skupina pro vzdělávání v oblasti úspor energie a OZE**, složená z odborníků zastupujících řadu profesních sdružení, vzdělávacích institucí a organizací reprezentujících sféru práce s orientací na tuto oblast.

V roce 2009 členové odborné skupiny pro podporu VUR úzce s touto pracovní skupinou spolupracovali a podíleli se významně na jejích aktivitách. Výsledkem této spolupráce bylo vytvoření osmi obsahových a kompetenčních rámců pro jednotlivé oblasti OZE a úspor energie:

- obnovitelné zdroje energie,
- solární energie,
- větrná energie,
- vodní energie,
- úspora energie v průmyslu,
- úspora energie ve stavebnictví,
- tepelná čerpadla,
- biomasa pro energii.

Základem pro stanovení jejich obsahu byly aspekty vycházející z analýzy trhu práce, na jejichž základě odborníci v dané oblasti, po řadě společných jednání s vybranými školami, zpracovali kompetence odpovídající kvalifikačním požadavkům na pracovníky z různých odvětví pro oblasti úspor energie a OZE. Tyto rámce jsou „doporučeným základem“ a mohou sloužit k dalšímu rozpracování a využití v počátečním i dalším vzdělávání.

Jako nejvhodnější varianta k rozpracování obsahu těchto rámců byla zvolena forma vzdělávacích modulů, kterou lze využít v rámci počátečního odborného vzdělávání k transformaci tematiky OZE a úspor energie do školních vzdělávacích programů i v rámci dalšího vzdělávání pro tvorbu konkrétních vzdělávacích programů určených k rozšíření kvalifikace pracovníků. Doposud bylo zpracováno 25 vzdělávacích modulů, které slouží jako ukázky možného zpracování tematiky pro různé využití. Tyto moduly i obsahové a kompetenční rámce jsou volně dostupné v elektronické podobě na webových stránkách NÚOV.

Ve školním vzdělávacím programu lze problematiku OZE začlenit jako aktuální témata v některém z vyučovacích předmětů nebo jako samostatný předmět či modul do biologicko-ekologického vzdělávání, průřezového tématu Člověk a životní prostředí nebo k rozšíření odborného vzdělávání o nové kompetence.

V dalším vzdělávání může být obsahem specializačních kurzů vedoucích k získání dílčí kvalifikace v rámci Národní soustavy kvalifikací.

V roce 2010 spolupracovali zástupci NÚOV v odborné skupině pro podporu VUR na přípravě návrhu Akčního plánu Strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj ČR na léta 2010–2012.

Podpora vzdělávání k udržitelnému rozvoji byla v rámci odborné skupiny rovněž realizována prostřednictvím aktivní účasti NÚOV na Mezinárodní pedagogické konferenci „Vzdělávání a trvale udržitelný rozvoj - Nové perspektivy v kognitivním, environmentálním a interkulturním vzdělávání II“, pořádané Centrem ekologického výzkumu a výchovy ve Svatém Janu pod Skalou a Svatojánskou kolejí – Vyšší odbornou školou pedagogickou ve dnech 24. -26. června 2010, kde byl prezentován poster „Možnosti využití a aplikace témat OZE ve středním odborném vzdělávání“.

Vzhledem k dlouholeté spolupráci NÚOV s projektem Enersol byla v roce 2010 v rámci odborné skupiny pro podporu VUR ustavena pracovní skupina pro „Enersol“. Její členové se v rámci šestého ročníku projektu ENERSOL 2010, zaměřeného na témata obnovitelných zdrojů energií, úspor energií a snižování emisí v dopravě, zúčastnili v období od února do března 2010 vzdělávacích seminářů v deseti krajích ČR včetně semináře celostátního a mezinárodního. Jejich součástí byly soutěžní přehlídky žákovských projektů na téma „Jak žáci a studenti hodnotí využívání OZE a energetických úspor a snižování emisí v dopravě ve svém kraji“. Jako členové odborné poroty posuzovali úroveň prezentovaných žákovských projektů a spolu s dalšími zástupci ministerstev, státní správy, vzdělávacích institucí a pořádající vzdělávací agenturou Kroměříž s.r.o. projednávali otázky týkající se širšího zařazení témat orientovaných na úspory energií a OZE do počátečního i dalšího vzdělávání. Na základě těchto aktivit vznikla souhrnná zpráva obsahující zkušenosti a inspirativní postřehy včetně doporučení pro organizátory, která by mohla přispět k jednoduššímu pojetí přehlídek, zejména krajské úrovně.

Pro následující období je v rámci odborné skupiny plánována další spolupráce s Asociací Enersol spočívající zejména v odborné a metodické pomoci školám, které projeví zájem o zavádění obsahových a kompetenčních rámců rozpracovaných formou vzdělávacích modulů zaměřených na udržitelný rozvoj do svých vzdělávacích programů, v aktivní účasti zástupců odborné skupiny na krajských, celostátní i mezinárodní konferenci projektu Enersol 2011 a v zařazení informací o aktivitách Asociace a programu Enersol na webových stránkách NÚOV.

V rámci projektu oborových skupin byla v roce 2010 navázána spolupráce se Střední odbornou školou pro ochranu a obnovu životního prostředí Schola Humanitas v Litvínově, která spolu se Vzdělávacím a rekreačním centrem Lesná, o.p.s. realizuje environmentálně zaměřené projekty. Vedení školy nabídlo vybraným oborovým skupinám konání pracovního jednání, na kterém by byly mimo jiné představeny i možnosti výuky problematiky VUR moderními metodami včetně exkurzí.

3.5 Podpora tvorby školních vzdělávacích programů

V souvislosti s probíhající kurikulární reformou se začíná ve vzdělávací soustavě postupně uplatňovat nový systém vzdělávacích programů. Na národní úrovni jsou rozhodujícími dokumenty *rámcové vzdělávací programy (RVP)*, které jsou závazné pro všechny školy včetně těch, které poskytují střední odborné vzdělání. Školy jsou povinny na základě RVP vypracovat své vlastní *školní vzdělávací programy (ŠVP)*. RVP vymezují požadavky na vzdělání v jednotlivých oborech, zejména na výsledky vzdělávání, kterých má žák v závěru studia dosáhnout.

Účelem projektu Kurikulum S je přispět ke zdárnému průběhu kurikulární reformy v oblasti odborného školství. Mezi hlavní cíle projektu patří vytvářet širokou metodickou podporu škol při tvorbě a inovaci ŠVP i při jejich realizaci. V současné době má převážná část škol zpracován alespoň jeden školní vzdělávací program. Činnost projektu směřuje různými způsoby k podpoře škol při zpracování kvalitních školních vzdělávacích programů, které musí zahrnovat nejenom pedagogické a organizační aspekty práce se žáky, ale i zohledňovat potřeby jejich sociálních partnerů v regionu. Projekt poskytuje školám pomoc metodickou, konzultační a vzdělávací. Přímo v regionech je zajišťována tato podpora prostřednictvím regionálních konzultačních center.

Vytvoření pluralitního vzdělávacího prostředí a podpora pedagogické samostatnosti škol klade velký důraz na ověření dosažených výsledků. Toto ověření v systému středních odborných škol představuje *maturitní zkouška*. Podle školského zákona se maturitní zkouška *skládá ze společné a profilové části*. Žák získá střední vzdělání s maturitní zkouškou, jestliže úspěšně vykoná obě části maturitní zkoušky⁶. Společná část maturitní zkoušky je připravována jako celostátně standardizována, aby bylo zajištěno ověření a srovnatelné hodnocení výsledků vzdělávání vymezených v RVP. Obdobný postup by měl být zvolen i pro profilovou část maturitní zkoušky (PMZ). Zavedení jednotných prvků hodnocení v profilové části maturitní zkoušky je obsahem i nové strategické studie OECD pro Českou republiku „Učení pro praxi“ - *Doporučení 5*.⁷

⁶ Podrobnější aktuální informace obsahuje *Průvodce profilovou částí maturitní zkoušky*, vydaný MŠMT 9.4.2010

⁷ Učení pro praxi (Learning for Jobs) Přezkumy odborného vzdělávání a přípravy prováděné OECD, leden 2010

Profilová část maturitní zkoušky se na středních odborných školách váže k cílům a obsahu odborného vzdělávání, odborným a klíčovým kompetencím žáka daným RVP a má prověřit kompetence žáka, které jsou vymezeny v profilu absolventa (tj. i vědomosti a dovednosti vymezené ŠVP nad rámec RVP). Úspěšné složení PMZ je nezbytné pro získání stupně vzdělání. Jestliže vycházíme ze vztahu mezi obory vzdělání a kvalifikacemi, jak je definuje Národní soustava kvalifikací (NSK), tj. že obor vzdělání se váže na úplnou kvalifikaci, pak PMZ je nástrojem pro *ověření získané kvalifikace*.

Sjednocené zadání PMZ přispěje k dosažení celostátně srovnatelných výsledků vzdělávání odpovídajících požadavkům RVP v odborné části vzdělávacích programů a to bez omezení individuální profilace konkrétní školy, a současně přispěje ke zvýšení kvality odborného vzdělávání. Maturitní zkouška, jako celek bude vyvážená, protože v obou částech, společné i profilové, budou klíčové požadavky na ověření výsledků vzdělávání, v daném oboru vzdělání, srovnatelné ve všech školách ČR. Profilová část maturitní zkoušky (PMZ) se, v souladu s platnou vyhláškou a RVP, skládá ze tří zkoušek, přičemž nejméně dvě (u lyceálních oborů jedna) musí vycházet z obsahových okruhů vymezených v RVP. V některých případech RVP konkretizuje obsahový okruh, který nesmí být opomenut. Současně RVP stanovuje, že jedna ze tří povinných zkoušek PMZ se musí konat formou praktické zkoušky nebo formou maturitní práce a její obhajoby před zkušební maturitní komisí. Zbývající dvě povinné zkoušky (konané jinou formou) jsou při řešení sjednoceného zadání PMZ označovány jako zkoušky teoretické a alespoň jedna z nich bude konána formou ústní zkoušky před zkušební maturitní komisí.

V rámci projektu „Kurikulum S“ jsou průběžně připravována a následně ověřována metodická zadání pro všechny tři zkoušky PMZ. V první etapě řešení tohoto úkolu se jedná o dvě teoretické zkoušky, v druhé etapě se budou hledat a vymezovat sjednocující prvky pro zkoušku praktickou. Tyto zkoušky budou vycházet z RVP (s vazbou na odborné kompetence a obsahové okruhy), ale budou nastaveny tak aby byl *ponechán dostatečný prostor pro uplatnění vlastní profilace školy a mohl být zohledněn profil absolventa* uvedený v daném ŠVP.

Do pilotního ověřování profilové maturitní zkoušky bylo zvoleno těchto 8 oborů vzdělání: *agropodnikání, aplikovaná chemie, elektrotechnika, hotelnictví a turismus, obchodní akademie, obchodník(L), strojírenství, technické lyceum*.

Na přípravě a ověření sjednoceného zadání zkoušek v profilové části řešitelé projektu spolupracují s pedagogy pilotních škol, se zástupci oborových skupin i s učiteli dalších středních odborných škol, kteří o tuto problematiku projeví zájem.

Z hlediska řešení problematiky profilové části maturitní zkoušky, v rámci projektu Kurikulum S, je kladen velký důraz zejména na spolupráci s příslušnými oborovými skupinami. Průběžně bude probíhat komunikace se sociálními partnery a pedagogy s daných oborových skupin. Půjde o vyjádření jejich stanoviska k navrhovanému pojetí profilové maturitní zkoušky, eventuálně o

formulaci požadavků na navrhovaný obsah a formu zkoušek. Tato komunikace již byla zahájena v oborových skupinách např. Zemědělství, Gastronomie, hotelnictví, turismus, Ekonomika a podnikání, Obchod, Elektrotechnika a telekomunikace, Strojírenství, hutnictví slévárenství. V květnu a červnu 2010 proběhl na vybraných školách monitoring průběhu maturitních zkoušek v jejich současně realizované podobě, s jehož závěry budou členové oborových skupin seznámeni.

3.6 Publikace zajištěné projektem oborových skupin

Mezi podporované aktivity patří překlady a tisky některých klíčových materiálů souvisejících s rozvojem odborného vzdělávání a přípravy v Evropě a v České republice. V roce 2010 bylo tímto způsobem zpracováno více než deset publikací.

Název publikace	Popis
Přidaná hodnota národních rámců kvalifikací při implementaci EQF	Publikace shrnuje hodnotu a reálný přínos vytvoření národních rámců kvalifikací. Obsah publikace úzce souvisí s procesem přiřazování úrovní kvalifikací k úrovním EQF. <i>pracovní materiál</i> <i>Praha, NÚOV 2010. 33 s.</i>
Lépe poznáváme ECVET, otázky a odpovědi	Přehledný glosář, který formou otázek a odpovědí popisuje klíčové pojmy Evropského systému kreditů pro odborné vzdělávání a přípravu (ECVET). <i>pracovní materiál</i> <i>Praha, NÚOV 2010. 56 s.</i>
Automobilový průmysl Hotely a restaurace Doprava a logistika Polygrafie a vydavatelství Elektrotechnika a instalace Chemie, farmacie a plasty Nábytkářství Zdravotnictví a sociální péče Stavební materiály a keramika Ostatní služby, údržba Poštovní služby a telekomunikace Textil a kožené výrobky	Komplexní analýza předpokládaného evropského vývoje odpovídajících sektorů zpracovaná v rámci projektu EU Sectors' New Skills for New Jobs. <i>pracovní materiály</i> <i>Praha, NÚOV 2010. cca 10 -30 s.</i>

4 Další rozvoj projektu oborových skupin

Dotazník k možnostem dalšího vývoje projektu oborových skupin, zpracovaný ve spolupráci se členy odborné skupiny pro zapojování sociálních partnerů do oborového vzdělávání, souběžně obdrželi i všichni významní zástupci odborného vzdělávání, pracovníci příslušných útvarů ministerstva, členové asociací, hospodářské komory apod.

Výsledkem zjišťování názorů i navazujících diskusí je potvrzení správnosti celkového zaměření projektu. Toto potvrzení doplňují návrhy dílčích úprav.

4.1 Podpora implementace evropských nástrojů

Rozšíření zaměření činnosti oborových skupin reaguje na potřebu systematicky informovat o evropských nástrojích a s nimi souvisejících aktivitách a na záměr zapojit struktury projektu oborových skupin do vytváření podmínek pro implementaci těchto nástrojů.

4.2 Návrh vytvoření nových odborných skupin

Stávající odborné skupiny vesměs pracují a plní úkoly stanovené v ročních plánech. V roce 2010 byl projekt doplněn o dvě nové odborné skupiny:

Odborná skupina pro společenskovední vzdělávání v odborném školství

Odborná skupina byla vytvořena jako poradní orgán NÚOV v oblasti společenskovedního vzdělávání žáků v odborném školství, zejména v otázkách koncepce, analýzy a revize vzdělávacích programů. Zabývá se také vybranými otázkami reálné výuky společenskovedních předmětů, jejich edukačními médii i dalším vzděláváním učitelů společenskovedních předmětů, a to obvykle v souvislosti s plánovaným kurikulem.

Odborná skupina má dvě sekce: pro školní dějepis a pro výchovu k občanství. Mohou jednat společně i odděleně. Členy budou významní odborníci z VŠ a jiných odborných pracovišť a zkušení učitelé ze SOŠ a SOU.

Členům skupiny mohou být zadávány různé práce, např. návrhy na analýzu kurikula, návrhy úprav kurikula, různá šetření, návrhy dotazníků, anket, vypracování různých odborných textů vztahujících se ke společenskovednímu vzdělávání v SOŠ a SOU, návrhy dalšího vzdělávání učitelů, stanoviska a různá hodnocení.

Odborná skupina pro jazykové vzdělávání – cizí jazyky v odborném školství

Odborná skupina byla založena s cílem zabývat se otázkami postavení výuky cizích jazyků ve středních odborných školách a středních odborných učilištích. Aktuálním úkolem skupiny je analyzovat školní vzdělávací programy a sledovat výuku cizího jazyka přímo ve škole - zapojit se tak

do procesu sledování a hodnocení průběhu a podmínek kurikulární reformy. Dalšími z témat skupiny v rámci zkvalitňování výuky bude zdůrazňování aktivizujících vyučovacích metod a používání multimediální techniky nebo způsoby zařazování odborného jazyka do výuky. Bude rozvíjet publikační aktivity k tématům výuky cizích jazyků a bude se podílet na návrzích programů dalšího vzdělávání pro vyučující cizích jazyků. Skupina bude shromažďovat podklady k možným změnám v rámcových vzdělávacích programech a bude reagovat na aktuální stanoviska k požadavkům ze zaměstnavatelské sféry. Činnost odborné skupiny lze rozvíjet podle potřeb jazykového vzdělávání.

4.3 Návrh úpravy a doplnění cílového zaměření činnosti oborových skupin

Stávající oborové skupiny vytvářejí síť, která plně pokrývá potřeby počátečního i dalšího vzdělávání na středoškolské úrovni a z hlediska potřeb oborů a odvětví nevyžaduje zásadní změnu.

Doporučena je intenzivnější a soustavná komunikace se členy oborových skupin s cílem průběžně je informovat o tématech obecného charakteru, např. o možnosti rekvalifikace ve vazbě na NSK, možnosti stát se autorizovanou osobou, o projektech, atd.

V zaměření činnosti oborových skupin se i nadále uplatní témata s výraznou vazbou na vzdělávací programy počátečního i dalšího odborného vzdělávání, např.:

- zapojení do procesu sledování a hodnocení průběhu a podmínek kurikulární reformy,
- zapojení do procesu vyžádaných a cyklických úprav schválených rámcových vzdělávacích programů,
- zapojení do metodické podpory promítání kvalifikačních požadavků ze sféry výkonu práce do školních vzdělávacích programů,
- zapojení do iniciativ směřujících k podpoře tvorby programů dalšího vzdělávání - vždy v oblasti působení jednotlivých skupin,
- transformace závěrů o předpokládaném vývoji v odvětvích (možný produkt činnosti sektorových rad) do oblasti vzdělávání,
- popisování a zpřístupňování příkladů dobré praxe spolupráce škol a podniků při vytváření a realizaci vzdělávacích programů počátečního i dalšího vzdělávání,
- popisování a zpřístupňování příkladů dobré praxe škol v oblastech:
 - činnosti školy jako autorizované osoby podle zákona o uznávání výsledků dalšího vzdělávání,
 - zapojení školy do pilotních projektů využívajících evropský nástroj ECVET,
 - činnosti školy v oblasti mezinárodní spolupráce,
 - vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků mimořádně nadaných,

- zapojování sociálních partnerů do problematiky pracovního uplatnění absolventů se zdravotním postižením.

4.4 Návrh zachování stávajícího stavu v případě pracovních skupin

Podstatou návrhu je zachování stávajícího stavu, tedy ponechat beze změny dosavadní možnost pružné reakce na konkrétní potřeby. Tento princip se osvědčil.

Příloha

Přílohou textu je aktuální seznam členů jednotlivých odborných a oborových skupin.

